

Ἡ κατὰ τὴν προκειμένην ἐποχὴν, ὁπλ. περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τῆς Ζ'. ἑκατοντάετηρίδος κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας, ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν σχισμάτων, εἶναι ἀληθῶς, οἰκτρὰ, ἐλεινοτάτη. Τὸ ἔθνος ὅλον, πολιτικῶς καὶ ὀρθοσκευτικῶς καὶ ἠθικῶς θεωρούμενον εὐρίσκειται ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. Δὲν ὑπάρχει αἰὼν ἀστατώτερος καὶ ταραχωδέστερος, οὐδὲ περίοδος καθ' ἣν νὰ δεσπόζωσι μᾶλλον ἢ διχόνοια καὶ ὁ σάλος μεταξὺ τῶν στοιχείων τῶν συνιστόντων τὴν πολιτείαν.

Ἡ φρενοβλάβεια ἐκείνη τῶν Μονοθελητῶν ὑπὸ τῆς τῶν Εἰκονοκλαστῶν ἀμέσως συνεχίζεται. Συμφώνως δὲ συνιστῶσιν ἀμφότερα μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πληγὴν εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ δύο καὶ ἡμισυ αἰῶνας, πληγὴν βραχυτάτην τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἴσχυσεν ἔπειτα νὰ λάσῃ. Αἱ παραίσαιαι αἰρέσεις τῶν Μονοθελητῶν καὶ τῶν Εἰκονομάχων, αἵτινες ἐπιφέρουσιν εἰς τὴν Βυζαντινὴν κοινωνίαν ἄνευ ὑπερβολῆς τὰς αὐτὰς ὕβρεις, τὰς ὁποίας ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἐπέφερον οἱ Οὐννοι καὶ οἱ Βάνδαλοι, οἱ καταλύσαντες τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν Λατινισμόν, αἱ αἰρέσεις αὗται, λέγομεν, ἐκλόμισαν δεινῶς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐκείνην ἐνότητα, ἥτις κατὰ τοιαύτην στιγμὴν ἦν ἀναγκαιοτάτη ὄχι μόνον ἵνα τηρήσῃ ἀσβεστον τὸ φῶς τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, ἀλλ' ὡσαύτως ἵνα διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φωτὸς τούτου διαρκέσῃ ἀβλαβῆς καὶ σώος ὁ γλωττικὸς εἰρμὸς ὁ μεταξὺ λογίων Πατέρων καὶ λαοῦ, ὁ μεταξὺ διδασκαλίας καὶ ἀκροάσεως, ὁ μεταξὺ διανοητικῆς ἀριστοκρατίας καὶ ἀπαιδευσίας.

Διότι ἀναντίρρητον· ἡ συστηματικὴ τῆς μοναρχίας κακοδοξία, καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα διαμάχην ἀναμέσον Ἐκκλησίας καὶ Θρόνου, συνταράξασαι ἐκ θεμελίων ἄπασαν τὴν βυζαντινὴν κοινωνίαν, διέκοψαν τὴν πνευματικὴν ἐκείνην συνεπαφὴν μεταξὺ Πατέρων, Θεολόγων, Λογίων ἐξ ἐνὸς μέρους, καὶ Λαοῦ ἐξ ἑτέρου, δι' ἧς ἡ φυσικὴ καὶ ἀναγκαία τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων ἑτερογλωττία εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τύπον ἀνέκαθεν συνήρχετο.

Περὶ δὲ διαφορογλωττίας ὄχλου καὶ λογίων, εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι τὸ φαινόμενον εἶναι ἀρχαιότατον. Ἐπῆρξε πάντοτε

καὶ πανταχοῦ διαφορὰ ἀναμέσον ἐξευγενίσεως καὶ χυδαιότητος· καὶ μάλιστα ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἡ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν καλλιέργεια, ὅπου τῆς διανοίας αἱ ἀναπτέρωσις ἀπήτησαν διὰ τοὺς ἱερεῖς τῆς παιδείας μίαν διάλεκτον ἀναγκαίως ἀκατάληπτον πρὸς τὸν ἀμύητον λαόν. Ἡ Ἑλλάς, καθὼ κυρίως λάτρις τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Ποιήσεως, ἐμόρφωσε τὴν γλῶσσαν τῆς διανοίας εἰς ὀλιγαρχικόν τινα, οὕτως εἶπειν, ἐντελείας ὑπογραμμῶν· καὶ διὰ μὲν τὴν φιλοσοφίαν ἐσχημάτισε τὸν γραμματικὸν ἐκείνον πλοῦτον, οὗ ιδιότητες πρώτιστα ἡ εὐκαμψία τῶν τύπων, καὶ ἡ ἀκρίβεια κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν ῥηματικῶν σχέσεων· διὰ δὲ τὴν Ποίησιν ἐτήρησε τὴν συνθετικὴν σύνταξιν τῶν ἀρχαίων αἰώνων, τῶν ἀπωτάτων ποιητικῶν χρόνων τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ γραμματικὴ λοιπὸν, διὰ τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ἡ συνθετικὴ σύνταξις ἐξαιρέτως διὰ τὴν Ποίησιν, συναπαρτίζουσι τὰς δύο οὐσιωδέστερας ιδιότητας τῆς ἀρχαίας διανοητικῆς γλώσσης, ιδιότητας, τὰς ὁποίας δὲν διστάζομεν οὐδὲ μίαν στιγμὴν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐντελῶς δὲν συνεμερίζετο ἡ τῆς ἀγορᾶς βάναισος γλῶσσα, καθότι μῆτε συμφώνως πρὸς τοὺς γραμματικούς κανόνας πάντοτε, μῆτε μὲ συνθετικὴν σύνταξιν, φρονοῦμεν, ἐλάλει ὁ χυδῆν λαός.

Ὅτι δὲ ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ διέφερε τῆς τῶν φιλολόγων, τοῦτο καὶ ὑπὸ ἀρχαίων προσθεσθαιούται μαρτυριῶν. Αἰότι ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης εἰς τινα κωμῶδιαν, ἣτις δὲν μ.κς ἐπύθη, διακρίνει δύο εἰδῶν διαλέκτους, τὴν *ἄστεϊαν* καὶ τὴν *ἀρελεύθερον*· μεταξὺ δὲ τούτων τίθησι τρίτην τινὰ *μέσην*, ἣτις πιθανῶς ἦτον ἡ ἰδικὴ του, πρὸς ἀπάσας τὰς τάξεις εὐκατάληπτος· καὶ ἡ ὁποία, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἦτον ἡ μόνη ὀρθή, καὶ καθαρὰ·

α Διάλεκτον ἔχοντα μέσην κόλως, οὗτ' *ἄστεϊαν*

Ἰποθηλυτέραν, οὗτ' *ἀρελεύθερον* ὑπαγροικοτέραν κ.

Ὁ δὲ Σέξτος ὁ ἔμπειρικὸς, ὅστις τῶν στίχων τούτων μνημονεύει, ἵνα πρὸς τοῖς ἄλλοις παρατηρήσῃ ὅτι ἀλλῆ ἢ συνήθεια Λακεδαιμονίων καὶ ἄλλη Ἀθηναίων, καὶ πάλιν Ἀθηναίων διαφέρουσα μὲν ἡ παλαιὰ, ἐξ ἡ λ λ α γ μ ἐ ν η δ ε ἡ ν ὕ ν η· καὶ ὅτι

«οὐχ ἡ αὐτὴ μὲν τῶν κατὰ τὴν ἀγραικίαν, ἡ αὐτὴ δὲ τῶν ἐν ἄστει διατριβόντων,» ὁ Σέξτος προστίθησιν εἰς τὴν κατὰ τῶν συγχρόνων του λογιωτάτων διατριβὴν, ὅτι ἕκαστος κατὰ τὸ εἶδος τοῦ ἀντικειμένου, καὶ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς οὓς ἀπευθύνεται ὀφείλει νὰ λαλῇ, ἵνα μὴ προκόπη γέλωσ, «ὡς γὰρ ἡ φιλολόγος διάλεκτος γελαται παρά τοῖς ἰδιώταις, οὕτως ἡ ἰδιωτικὴ παρά τοῖς φιλολόγοις». — Καὶ ὁ κωμικὸς Ἄμφρις, σατυρίζων τὰς συνήθεις συγκοπᾶς καὶ ἀποκοπᾶς ἐκεῖνας τῆς ἀγοραίας γλώσσης τοῦ αἰῶνος του, αἵτινες καὶ σήμερον εἰς τὰς αὐτὰς ἰσως λέξεις ἐπὶ στόματος τοῦ λαοῦ παρατηροῦνται, λέγει περὶ τινος ἰχθυοπώλου,

«Ὅλα ῥήματ', ἀλλὰ συλλαβὴν ἀφελὼν, ἴα ρ ω ν

Ἰ β ο λ ῶ ν γένοιτ' ἄν, ἡ δὲ κέστρ' ὀκτώ Ἰ β ο λ ῶ ν,»

Ἀκριβῶς ὡς ὁ ἡμέτερος χυδαῖος λέγει *σαράντα*, ἀντὶ τεσσαράκοντα, καὶ *Σαρακοστή*, ἀντὶ Τεσσαρακοστή, καὶ *Σαρανταπήγυς* κατὰ τὴν ἰ. ἑκατονταετηρίδα.

Ἡ γραμματικὴ λοιπὸν ἦτο καὶ τότε, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρὸν, ὁ σκόπελος τῶν ἀπαιδευτῶν, τὸ δὲ ἀνώμαλον τῶν κανονικῶν τύπων ἐπίσης ἐσύγχιζε τὸν λαόν. Ὅθεν καὶ ὁ αὐτὸς Σέξτος παρατηρεῖ κατωτέρω ὅτι ἡ ἀγοραία γλῶσσα «*ἀνώμαλός τε καὶ ἀστατος, δεήσει καὶ τὴν ἀγαλογίαν μὴ ἔχειν ἐστῶτα παραπήγματα*. Καὶ τοῦτο πάρεστι διδάσκειν ἐπὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων καὶ τῶν μετοχῶν, καὶ καθόλου τῶν ἄλλων ἀπάντων οἶον, ἐπὶ μὲν τῶν ὀνομάτων παρ' ὅσον τὰ κατὰ τὰς ὀρθὰς πτώσεις ἀνάλογα ὄντα καὶ ὅμοια, ταῦτα κατὰ τὰς πλαγίας ἀνομοίως τε καὶ οὐκ ἀναλόγως σχηματίζεται οἶον Ἄρης, Χάρης, Χάρτης, Ἄρειος, Χάρητος, Χάρτου· καὶ Μένων, Νέων, Θεῶν, Μένορος, Νέορτος, Θεῶρος, κτλ. ἐπὶ δὲ τῶν ῥηματικῶν, πολλὰ ὁμοίως κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον λεγόμενα, οὐκ ἀναλόγως ἐν τοῖς ἄλλοις χρόνοις σχηματίζεται· ἐνίων δὲ συζυγίαι τινὲς ἐκλελοίπασιν οἶον, ἀβ.λεῖ, ἀρέσκει, ἠβ.ληκεν, ἀρήρεκε. Καὶ κτείνεται μὲν λέγεται, ἔκτανκε δὲ οὐ λέγεται· ἀλήλιπται μὲν εἴποι τις ἄν, ἤ.λειπται δὲ οὐκέτι. — Ὅθεν ἐξάγεται ὅτι εἰς πλεί-

στους σολοικισμούς περιέπιπτε συνήθως· και ὁ τότε χύδην ὄχλος, ἀφοῦ χρεῖαν εἶχεν ἐστῶτων παρακηγημάτων,

Ἄλλὰ τί χρονοτριβοῦμεν περὶ τοιαύτας ἀποδείξεις, ιστορικάς θηρεύοντες μαρτυρίαις, ὅτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχομεν τὴν μετάφρασιν τῶν Ὁ. ἥτις σολοικοφανῶς ἐγράφη πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν διάλεκτον τῆς τότε ἀγορᾶς. Τίς τῶν σημερινῶν ἰδιωτῶν δὲν καταλαμβάνει πληρέστατα τὰς λέξεις τοῦ Ἰσμάτος Ἰσμάτων, λέξεις αἰτινες βεβαίως δὲν ἀνάγονται εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν πεπαιδευμένων, ἀλλὰ μάλλον εἰς τὴν δημοτικὴν ποίησιν τοῦ καιροῦ;

« Ἄνοιξόν μοι, ἀδελφή μου, ἡ πλησίον μου, περιστερὰ μου
τελεία μου! »

« Ἀνάστα, ἔλθε πλησίον μου ἡ καλή μου περιστερὰ μου! »

« εἰς κρίνον ἀναμέσον ἀκανθῶν, οὕτως ἀδελφή μου ἀνχμέσον
τῶν θυγατέρων. »

« Ἰδοῦ ἡ καλή, ἡ πλησίον μου! ὀφθαλμοί σου περιστερὰ! ὡς
σπαρτίον κόκκινα τὰ χεῖλτ σου, καὶ ἡ λαλιά σου ὠραία·
κηρίον ἀποστάζουσι τὰ χεῖλη σου, νόμφη, μέλι καὶ γάλα
ὑπὸ τὴν γλῶσσαν σου. »

« Κῆπος κεκλεισμένος, ἀδελφή μου νόμφη, κῆπος κεκλεισμέ-
νος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. »

Ταῦτα δὲ σχετικῶς πρὸς τὴν ἰδιώτιδαν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων. καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν συνθετικὴν σύνταξιν, ἥτις, ὡς νομίζομεν, οὐχ ἦττον τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἐπιτετηδευμένης γλώσσης τῶν λογίων ἦτον ἀλλοτρία παρὰ τῷ λαῷ, τίς σύνταξις ἀνεπτραμμένη, τίς δύστροπος τεχνολογία παρατηρεῖται εἰς τὸ ἐφεξῆς δημοτικὸν ἰσμάτιον, ὅπερ ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν *Χελιδώνισμα* ἔψαλον κατὰ τὸν Βοηδρομιῶνα μῆνα τὰ παιδία τῶν παλαιῶν μας προπατόρων ἀπὸ θύρας εἰς θύραν;

Ἰήλθεν ἦλθε χελιδῶν

Καλὰς ὥρας ἄγουσα,

Καὶ καλοῦς ἐνιαυτοῦς,

Ἐπὶ γαστέρα λευκά,

Ἐπὶ νῶτα μέλαινα

Παλάθην οὐ προκαλεῖ
Ἐν πίονι οἴκῳ,
Οἴνου δέπαστρον,
Τυρῶν τε κάνιστρον
Καὶ πυρῶν,
Ἡ Χελιδὼν καὶ λευκίταν
Οὐκ ἀποθείται.

Πότερ' ἀπίωμες,
Ἡ λαβῶμεθες.

— Εἰ μὲν τι δώσεις, εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐάσομες·
Ἢ τὰν θύραν φέρομες, ἢ θ' ὑπέρθυρον
Ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν.
Μικρὰ μὲν ἐστί, ραδίως μιν οἴσομες.
Ἐὰν φέρης δέ τι, μέγα δέ τι φέροις·
Ἄνοιγ' ἀνοιγε τὰν θύραν χελιδόνι,
Οὐ γὰρ γέροντες ἐσμέν, ἀλλὰ παιδία! »

Αὕτη λοιπὸν ἡ μεταξὺ λογίων καὶ ὄχλου ἰσορροπία διατηρεῖτο ὑπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν καταστημάτων· ὁ ἐθνικὸς φωτισμὸς, ἕως οὗ ἐπεκράτησε, συνήρμοσεν ἀρμονικῶς τὰ δύο ἐναντία, τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀμάθειαν.

Κατὰ φυσικὸν δὲ λόγον, ὄφειλεν ἡ ἰσορροπία νὰ παύσῃ ἅμα οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ διάδοχοι οὗτοι τῶν πεπαιδευμένων τῆς ἀρχαιότητος, οἱ θησαυροφύλακες τῆς διανοίας, ἀπεσύρθησαν τῆς σκηνῆς.

Καὶ ὑπερισχυσάσης τῆς ἀμαθείας τοῦ ὄχλου διὰ τῆς ἐσωτερικῆς τῶν στοιχείων διαταραχῆς, ἤγουν ἐκλιπουσῶν τῆς φιλοσοφίας, ποιήσεως καὶ κατηγήσεως, ἡ γραμματικὴ καὶ ἡ ἀρχαία σύνταξις ἐνέπεσαν εἰς ἀχρησίαν.

Πρὸ πάντων ἡ ἀποφράς ἐκείνη τῶν Μονοθελητῶν αἵρεσις, μετὰ τὴν μακρὰν σειρὰν φανεῖσα τῶν ὀρθοδόξων Βασιλέων, ἔβριψε πρώτη τὸ σκάνδαλον ἀναμέσον μοναρχίας καὶ ὀρθοδοξίας. Αὕτη, παρεκτὸς τῶν αὐτοκρατόρων, οὐς παρέσυρεν, ἀφήρησε καὶ πολλοὺς ἄλλους ἄνδρας διαπρέψαντας ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐγλωττίᾳ,

τόσον ἐν τῷ κοσμικῷ καὶ μονάδι βίῳ, ὅσον καὶ ἐν τῷ ἱερατικῷ. Διότι, μὴ λογιζομένων τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς περιπλέον ἐμολύνθησαν οἱ Σέργιοι, οἱ Πύρροι, καὶ ἕτεροι πλείστοι, ὧν τὰ ὀνόματα παραλείπομεν, ἄνδρες οἵτινες ἐσπειραν ἀδιακόπως ζιζάνια ἀναμέσον Λύλης καὶ Ἐκκλησίας, Ἐκκλησίας καὶ Λαοῦ, Λαοῦ καὶ Μοναρχίας, οὕτω δὲ σύγχυσιν ἐπήνεγκον ὀλεθρίαν καὶ γενικὴν εἰς πάντα τὰ τῆς ἐποχῆς των' σύγχυσιν, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας τὸ δημῶδες πλῆθος τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἀπομείναν χρονίως οὐ μόνον ἀχαλίνωτον, ἀκυβέρνητον, ἀπαίδαυτον, ἀλλ' ὑπερῆμενον καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς ἱεροτελετηρῆς διὰ τὴν ἀμέσως ἐπακολουθήσασαν κλείσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καθ' ὅλην τὴν πολυανάλωτον διάρκειαν τῆς Εἰκονομαχίας, ἀλλ' ἀπορον εἶτι παντὸς ἄλλου κοινωνικοῦ μέσου, τὸ ὁποῖον νὰ συντηρῇ τὴν σῶαν ὁμολογουμένως δυσκολωτάτην καὶ ἐπιστημονικὴν γλῶσσαν του, καὶ τοὺς κανόνας τῆς πολυπλόκου γραμματικῆς του, οἷον σχολείων, θεάτρων, ῥητορικῶν ἀγώνων, ποιήσεως, ἀκαδημιῶν, γυμνασίων κτλ., καὶ οὕτως ἀφηνιάσαν καὶ τραπὲν φυσικῶ τῷ λόγῳ πρὸς τὸ ἀπλούστερον καὶ ὁμαλώτερον καὶ εὐκολώτερον, ἢ καθαρῶς εἰπεῖν, πρὸς τὸ χυδαϊκώτερον, ἀφέθη δυσαναχαιτήτως πλέον καὶ ἀνεπιστρέπτως εἰς τὴν ῥοπήν τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς διαλεκτικῆς διαφθορᾶς.

Βέβαιον, λοιπὸν, ὅτι ἡ ῥοπή πρὸς τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν γραμματικῶν τύπων καὶ τῆς συνθετικῆς συντάξεως (τύπων καὶ συντάξεως, οἵτινες ὄντως καθιστᾶσι μίαν ἐπιστήμην), ὑπῆρξε παντοτεινὴ καὶ ἀρχαιοτάτη εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Ἀλλ' ἐάν, ὡς εἴπομεν, ὑπῆρξε παντοτεινὴ, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εὐκόλως δυνάμεθα νὰ ἐπαληθεύσωμεν εἰς τὰ σωζόμενα τῶν ἀρχαίων κομικῶν ποιήματα τὰ περιπαίζοντα τοὺς σολοικισμοὺς, τὰς ἀποκοπὰς, καὶ τοὺς μεταπλασμοὺς τοῦ χυδῆν ὄχλου τῆς Ἀττικῆς, ὅμως ἐπίσης ὑπῆρξε παντοτεινὸς καὶ ὁ μεταξὺ λαοῦ καὶ πεπαιδευμένων ἐκεῖνος στενὸς δεσμὸς, ὅστις ἀνεχαίτισεν ἐκάστοτε τὸν χυδαϊσμὸν καὶ συνετήρησε δυνάμει τοῦ φωτισμοῦ ἔθικτον τῆς γραμματικῆς καὶ

της συνιάξεως τὴν αὐθενταίαν. Εἰς τὴν πολυθεϊκὴν περίοδον, αἱ σχολαί, οἱ ῥητορικοὶ συναγωνισμοί, τὸ βῆμα, τὸ δράμα, ἡ φιλοσοφία, οἱ ἐθνικοὶ ἀγῶνες, αἱ θρησκευτικαὶ τελεταί, τὰ δικαστήρια· εἰς τὴν χριστιανικὴν, ἡ Ἐκκλησία ἢ τὰ πάντα συμπεριλαμβάνουσα καὶ συγκεφαλαιούσα, ἐχρημάτισαν οἱ τῆς γλώσσης νομοθέται καὶ ἱερομνήμονες καὶ συντηρηταί.

Ἄλλ' ὅταν καὶ βῆμα καὶ δράμα καὶ φιλοσοφία, καὶ ἄμβων καὶ Ἐκκλησιαστικαὶ ἀκολουθίαι ἐξέλιπον, ἢ ἐπαύθησαν, τότε ὁ ὄχλος ὑπερτέρησεν· τούτου δὲ ὑπερτερήσαντος, ἐπλημμύρισεν ὁ ἀντιγραμματικὸς χυδαϊσμός· ἐβασίλευσαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πηλκίαις καλλιστείας ἢ ἀκανονισία, ἢ σολοικία, τὸ αὐθαίρετον.

Διατί δὲ τὸ αὐθαίρετον; Διότι ἡ ὀρθόπεικα ὑποθέτει γνῶσιν τῶν τύπων καὶ τῶν κανόνων· ὁ δὲ ἀμαθὴς λαὸς, ἄμοιρος τῆς αὐτῆς γνώσεως, ἐστρέβλωσεν, ἠκρωτηρίασεν, ἀλλοίωσε πᾶν ὅ,τι δὲν ἠδύνατο νὰ κλίγῃ ἢ νὰ συντάξῃ.

Ἐξέλιπον λοιπὸν ὅλα βαθμηδὸν τὰ ἀνώμαλα καὶ τὰ δυσκολοσίντακτα· αἱ κλίσεις, ἐγκλίσεις, συζυγίαι καὶ χρόνοι, καὶ γενικῶς πάντα ὅσων οἱ κανόνες ἀπῆτουν κάποιαν γνῶσιν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ.

Καὶ πρῶτοι οἵτινες ὤφειλον νὰ πέσωσιν εἰς ἀχρηστίαν, ἐκλιπομένης βαθμηδὸν τῆς προφορικῆς συγκοινωνίας μεταξὺ διδασκάλων καὶ λαοῦ, εἶναι οἱ Μέλλον, ἔπειτα οἱ δύο Παρωχημένοι· τόσον διὰ τὴν συνήθως ἀνώμαλον αὐτῶν φύσιν, ὅσον διὰ τὴν ὑπὲρ πάντα ἄλλον χρόνον ἐπιδεικτικότητά των συνθετικῆς καὶ ἐπομένως δυσμετάχειρίστου συντάξεως.

Τὴν αὐτὴν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους τύχην ὑπέστησαν καὶ τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ προστακτικὴ καὶ ἡ εὐχτικὴ. Ὁ λαὸς κατεδάφισεν ὅ,τι δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερπηδήσῃ.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑποκορισμοῦ ἢ κατάχρησις εἰς τί ἄλλο ὀφείλεται; Πρέπει τάχα νὰ πιστεύσωμεν φιλολόγους τινὰς ὑποθέτοντας ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ χρῆσις τῶν ὑποκοριστικῶν συγχρονίζεται μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς στωικῆς φιλοσοφίας, ἢ ἄλλους τινὰς λέγοντας, ὅτι τοῦτο ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς μειωσάσης βαθμηδὸν πάντα τὰ ἀντικείμενα πολιτικῆς ἡμῶν δουλείας, ὑποθέσεις

αὐται ἀβάσιστοι, καὶ ἀδικαιολόγητοι; ἢ μάλλον εἶναι πιθανώ-
τερον ὅτι ὁ λαὸς, αὐτὸς ὁ λαὸς ὅστις καὶ κατὰ τὸν περίκλειον
αἰῶνα χωρὶς τῆς βοηθείας τῶν λογίων ἐσολοικίζεν, ὡς ὀρθῶς
ὁ Κοραῆς παρατηρεῖ, ἐπεκτείνων μάλιστα τοῦ σολοικισμοῦ τὴν
μέμψιν καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν δοκίμων συγγραφέων τῆς Ἑλλάδος,
αὐτὸς ὁ λαὸς ὅστις καὶ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σέξτου Ἐμπειρικοῦ,
ὡς εἶδομεν, (200 ἔτη. μ. χ.) χρεῖαν εἶχε νὰ διδάσκηται καθ'
ἡμέραν ὑπὸ τῶν σοφῶν τοῦ ἔθνους τὰς γενικὰς τῆς περιττοσυλ-
λάθου κλίσεως, ὅτι, λέγομεν, οὗτος ὁ λαὸς ὅτε δὲν ἠκροάσθη πλέον
καὶ δὲν ἐδιδάχθη τίς λ. χ. ἡ γενικὴ τῶν λέξεων ποῦς χεῖρ,
ὄμμα, σῶμα, μετέβαλε τὰς λέξεις ταύτας εἰς πῶδιον, χέριον,
ὄμματιον, κορμιον, ἵνα ἀναγάγῃ αὐτὰς ἐπὶ τὸ ἀπλούστερον εἰς
τὴν ὁμαλήν καὶ πρόχειρον κλίσιν τῶν ἰσοσυλλάβων;

Ἡ δὲ χυδαιοκρατία ἔφερε ταχέως τοὺς ὀλεθρίους τῆς καρπούς.
Ὁ Φώτιος παραπονεῖται κατὰ Σωφρονίου Πατριάρχου Ἱεροσολύ-
μων, ὅτι εἰς τὴν κατ' αἰρετικῶν ἐν γένει, καὶ μονοθελητῶν
ἰδίως αὐτοῦ συνοδικὴν ἐπιστολὴν «Πολλαχοῦ τοῖς ῥήμασιν ἐννεω-
τερίζει, καθάπερ τις πῶλος ἐπιγαυρούμενος τοῖς σκιρτήμασιν».

Ἰδοὺ πῶς ἐξέλιπον κατὰ συνέχειαν οἱ κυριώτεροι τῆς συντά-
ξεως ὑπουργοί, τὰ ὄργανα τῆς φιλοσόφου καὶ ἀριστοτέχνου γλωτ-
τικῆς οἰκονομίας, καὶ ὅλοι οἱ γραμματικοὶ τύποι, ὅσοι ἀντέβη-
σαν εἰς τὴν ἀτεχνον καὶ χυδαῖαν ἔκφρασιν τῶν χρεῖων τῆς ἡμέρας.

Ἐπισημασθεύσατε.) Ὅταν ὁ χυδαῖος δὲν ἠκροάσθη πλέον πα-
ρὰ τοῦ λογίου, ἢ παρὰ τοῦ ἱερέως ἐν τοῖς ἀναγνώσμασι τίς ὁ
παρατατικὸς τοῦ ῥήματος *σημι*, ἀπέβηκε τὸν παρατατικὸν τοῦ
σημί. Ὅταν πλέον δὲν ἤξευρε τίς τοῦ *σημι* ὁ μέλλον, ἀπέβηκε
τοῦ *σημι* τὸν μέλλοντα. — Εἰς δὲ τὴν κλίσιν τῶν ῥημάτων πρώτη
ἀνωμαλία ἣτις ἀπαντᾷται εἶναι ἡ τοῦ μέλλοντος· ἔπεται ἡ τοῦ
Παρακειμένου, καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ τοῦ Ἵπερσυντελικοῦ. Πολ-
λάκις δ' ὁ λαὸς ἐρρίψεν εἰς τὴν λήθην τῆς ἀχρησίας ὀλόκληρον
ῥημα, διότι οἱ χρόνοι καὶ αἱ ἐγκλίσεις αὐτοῦ ἦσαν ἀνώμαλοι.

— Ἄλλ' ἐν, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἀνωμαλία τῶν γραμμα-
τικῶν τύπων ὑπῆρξε τὸ κύριον αἷτιον τῆς γλωττικῆς φθορᾶς, καὶ

ἐάν μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἡγεμονίας τῶν πεπαιδευμένων, καὶ τὴν διακοπὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑπογραμμοῦ, μόνον τὸ αὐθαίρετον τοῦ ἐνός καὶ τοῦ ἄλλου ἐπεκράτησεν, ὥστε ἡ γραμματικὴ ἐγένετο πεδῖον μάχης ἀνατετραμμένον, πῶς ἐξηγεῖται τὸ γινόμενον ὅτι αἱ συμβᾶσαι περὶ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν γραμματικὴν φρικώδεις ἀλλοιώσεις μετ' ἄλιγον παρουσίασεν καθ' ὅλην τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν τὸν γενικὸν ἐκεῖνον χαρακτῆρα, μεθ' οὗ καὶ σήμερον γνωρίζονται ; Ἐάν ἐδέσποζεν ἀπολύτως τὸ αὐθαίρετον, ὄφειλον νὰ παρτηρῶνται τῇ δε κακέϊτε σημαντικαὶ διαφοραί.

Τοῦ φαινομένου τούτου ὁ λόγος ἐγκρύπτεται εἰς τὴν ἀναντίρ-
ρητον καθολικευτικὴν ἐκείνην, καὶ ἐπομένως ἀφομοιωτικὴν δύνα-
μιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δύναμις ἥτις αὐτίκα γενικεῖται τὰ ἅπαξ παρὰ
τινὸς ἐθνικῆς τάξεως ἀποδεχθέντα γινόμενα. Διὰ τὸ δημοτικὸν
ἄσμα, μόλις ἐμμέτρως ἐξέλιθον τοῦ σώματος τοῦ ποιήσαντος αὐτῷ,
γίνεται πάγκοινος τοῦ γένους ἰδιοκτησία ; Διὰ τὸν ὅτι ὑπάρχει γωνία
τῆς ἑλληνίδος γῆς, ὅπου αἱ αὐταὶ καὶ ὁμοίως αἱ ἐμμετροὶ παροι-
μιώδεις γινώμην νὰ μὴ ἐπικρατῶσι ; Πῶς ἐξέλιπον διὰ μιᾶς ἀπὸ
τῆς γλώσσης, κατὰ ἀγνώστους ἔτι καιροῦς, αἱ ὀνομασίαι αἱ πλέον
συνήθειαι, αἱ λέξεις αἱ μᾶλλον κοιναὶ καὶ ἀναγκαῖαι πρὸς τὸν κα-
θημερινὸν βίον, λ. χ. ἡ οἰκία ἢ θύρα, ἡ κλίμαξ, οἱ ἀνθρώποι, ὁ
κλίβανος, κτλ. λέξεις τὰς ὁποίας ἅπαξ τοῦλάχιστον τῆς ἡμέρας
πᾶς ἕκαστος ἦτον ἠναγκασμένος νὰ προφέρῃ καὶ ἐκλιποῦσαι,
κύριος οἶδε κατὰ τίνα συγκυρίαν ἀπὸ μιᾶς πόλεως ἢ καὶ μιᾶς
ἐπαρχίας, πῶς ἀπωλέσθησαν ἔπειτα ἀπὸ προσώπου τῆς ὅλης
χώρας, ὥστε σήμερον οὐδ' αὐτοῦ τῆς ἑλλάδος ἀναφαίνονται ;

Βεβαίως τὰ γινόμενα ταῦτα, δι' ἄλλου τινός, παρὰ τῆς καθο-
λικευτικῆς δυνάμεως τῆς φυλῆς, δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῶσι.

Καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς δειλιάσῃ ἡ τοιαύτη παρατή-
ρησις, ὅτι δηθὲν ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑπάρχει εὐδιάφορος, καὶ πρὸς
τὰς κακὰς μεταβολὰς τετραμμένος. Ὅχι· μάλις πρέπει ὡς ἐκ τού-
του νὰ θαρρήσωμεν, καὶ μετὰ καρτερίας ἀκουράστου νὰ ἐπιμείνω-
μεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν ἀπαρτισμὸν αὐτοῦ. Καὶ ὅν τρό-
πον ἡ γλῶσσα ταχέως πρὸς τὸ χεῖρον ἐξέκλινε, τοιοῦτόν τρόπον ἐπί-

σης δύναται καὶ νὰ ἀνορθωθῆ. Καὶ ἐπειδὴ σήμερον ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν μέσα παιδείσεως τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς γλώσσης, ὅσα τε καὶ οἶα οἱ δυστυχεῖς ἡμῶν τοῦ μεσαιῶνος πρόγονοι δὲν εἶχον καὶ δὲν ἐγίνωσκον, νὰ θέσωσιν εἰς ἐνέργειαν πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ, διὰ τοῦτο, ἐὰν ἡ γλώσσα εἰς διάστημα διακοσίων ἐτῶν παρεφθάρη, δυνατὸν, ἐλπίζομεν, εἰς πενήκοντα μόνον μετὰ καλῆς μεθόδου ν' ἀποκατασταθῆ.

Καὶ λοιπὸν ἡ κριτικὴ ἔρευνα ἀπεύθυνε τὴν προσοχὴν μας ἐπὶ τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον, τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ ἀρχῆς Ζ'. μέχρις ὅλης Θ'. ἑκατονταετηρίδος, δηλ. ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰεροκλείου μέχρι Βασιλείου Μακεδόνος· ἐπειδὴ, βεβαίως καὶ ἀναμφιβόλως ἐντὸς αὐτῆς τῆς περιόδου ἀλλοιοῦνται οἱ γραμματικοὶ τύποι καὶ διαφθεῖρεται τὸ λεκτικόν.

Ταύτην τὴν ἀνεχνευτικὴν μέθοδον ἐρεῖνης προτείνομεν ὡς δείγμα πρὸς τοὺς φιλομαθεῖς πεπαιδευμένους, θαρρόντες, ὅτι πολλῶν αὐτῆ ὠφελίμων ἀποτελεσμάτων ἔσεται γόνιμος.

Ἐὰν δὲ τυχὸν κατ' ἄλλο τι αὐτῆ δὲν μᾶς ὠφελήσῃ, τοῦτο θέλομεν μάθει τοῦλάχιστον παρ' αὐτῆς· ὅτι αἴτε ποτε οἱ πεπαιδευμένοι ἔχειραγώγησαν καὶ ἔσωσαν τῆς Ἑλλάδος τὸν λαόν· οἱ πεπαιδευμένοι ὁμῶς τῆς πράξεως, οἱ τῆς ἐνεργείας, οἱ τοῦ βήματος, οἱ τῆς πρακτικῆς ἱστορίας, οἱ συγκαίνοιοι μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ γράφοντες διὰ τὸν λαόν, καὶ λαλοῦντες δι' αὐτὸν, ὅχι δὲ οἱ ἄγονοι, ξηρὰν καὶ ἐγωῖστικὴν ἀλλογενῆ τινα θεωρίαν ξηρῶς καὶ ἐγωῖστικῶς μηρυκίζομενοι.

— Ἄλλ' ἐπανάγωμεν πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν.

ΟΣΤ'.

Γενικὴ ἐποψὶς πραγμάτων.

Ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποῖαν σημειοῦσιν ἡ παντελής παύσις τῆς Εἰρηνομαχίας, καὶ τοῦ νεοελληνισμοῦ ἢ ἐγκαθ' ἄδρυσις, εἶναι ἡ αὐτὴ ὅτε βάρβαρα ἔθνη περισσότερον ἢ ποτὲ ἐνοχλοῦσιν ἐνδον τε καὶ ἐξωθεν τὴν ἐπικράτειαν. Οἱ Ῥώσσοι, ἀσύντακτοι ἐτι καὶ εἰδωλολάτραι, ὡσαύτως οἱ Βούλγαροι, οἱ Κροβάται (Crouates), οἱ Τοῦρ-

κοι, οἱ Πατζινακῆται, οἱ Σαρακηνοί, οἱ Κάζαροι, οἱ Σλάβοι ἐπασχολοῦσι τοὺς Ῥωμαίκοὺς στρατοὺς, ὅτε μὲν νικῶντες, ὅτε δὲ νικώμενοι, αἰέποτε δὲ ζῆμιοῦντες τοὺς ὀπηκούς καὶ τὴν γῆν. Αὕτη εἶναι ἡ κυρία καὶ ἰστορικωτέρα τῆς Μοναρχίας ἀσχόλησις, τοῦλάχιστον ἀπὸ Θ' ἄχρι ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος. Ὡς ἐκ τούτου, μικρὸν περὶ αὐτὴν θέλομεν ἐνδιατρίψαι. Διότι, ἐάν ὑπὸ διάφορον ἔποψιν, δηλ. ὑπὸ ἔποψιν ἐσωτερικῆς πολιτικῆς ἠθέλομεν τὴν πορείαν τῆς Μοναρχίας νὰ διερευνήσωμεν, ἐξετάζοντες τίς ἡ ἐνέργεια αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν τύχην καὶ τὴν πορείαν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων, ὀλίγας τινὰς ἐντεῦθεν σημαντικὰς ὑπηρεσίας ἠδυνάμεθα μὲ τὴν ἀλήθειαν νὰ τῇ ἀποδώσωμεν. — Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ μοναρχία ἠσπάρθη τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἤρχισαν οἱ ἐξωθεν αὐτῆς κίνδυνοι. Αἱ δυναστείαι ἀλληλουχοῦνται νῦν καὶ μεταλλάσσονται μετὰ ταχύτητος σχεδὸν ἀστραπικίας. Ἄνδρες ἰδιῶται, ἄγνωστοι συχνάκις, ὑπὸ δημοτικῶν προρρήσεων ὠθούμενοι μόνον, καὶ διαδεικνύμενοι σωτῆρες τῆς πολιτείας, ἀνχθαίνουσι καὶ καταβαίνουσι τὸν ὄρον, ὥσπερ διαβάται κλίμακα ξενώνας. Μόνη ἡ τῆς παρούσης σωτηρίας ἀνάγκη τρέπει τὴν πλάστιγγα τῆς ἐκλογῆς πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν βασιλέα· περὶ δὲ τῆς ἐπειτα ἀρετῆς αὐτοῦ, ὁ Θεὸς καὶ οἱ χρησμοὶ ἅς ἀποφασίσωσιν. Ἢδη τὸ γένος ὑπὸ χρονίων κακουχιῶν ἀπυθνημένον, παρεδόθη εἰς Θεόν. Ἐάν ὁ βασιλεὺς ὑπάρχη εὐσεβῆς, ἐάν καθυποτάσσεται εἰς τὰς τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Συνόδου βουλὰς, πιθανῶς ἡ δυναστεία αὐτοῦ θέλει διαρκέσει ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς γενεάς· ἐάν ὁμῶς ἀπειθῇ ἢ συνομότῃ κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ, μέθυτος καὶ φιλάργυρος ὢν, ἐπιβαρύνῃ τὸν λαὸν μὲ φόρους ὑπερόγκους, τότε τὸ φάρμακον, ἢ μάχαιρα, ἢ τῶν ὀφθαλμῶν πύρωσις, ἢ τοῦλάχιστον τὸ καλογηρικὸν σχοινίον κόπτουσι βραδείως μὲν, πλὴν βεβαίως τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του ἢ τῆς δυναστείας του, καὶ νέον δράμα παρόμοιον τοῦ προηγουμένου διαδραματίζεται. — Ἐνῶστε ἡ μοναρχία ὀχυροῦται ἐν τοῖς ἀνακτόροις μετὰ χαράκων καὶ περιτειχισμάτων, ἐλπίζουσα τῷ δε τῷ τρόπῳ ἢ ἀποφύγη τὰ κρούσματα τῶν δημοτικῶν στάσεων καὶ τὴν ἀστατὴν τύχην τῆς

ἐξουσίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο πολλάκις τὸ μέσον ματαιοῦται. Ὁ μὲν λαὸς καταβοᾷ, ὅτι δῆθεν ἐγένοντο τὰ Παλάτια τυραννίδος ἀκρόπολις· οἱ δὲ ἐξόριστοι πατριάρχαι, πέμποντες ἐκ τῶν μοναστηρίων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ φλογεροὺς ἀναθεματισμοὺς, ὑποκινοῦσι τοὺς δῆμους, τὸν δὲ στρατὸν εἰς στάσιν διεγείρουσιν. Ἄλλοτε δὲ ὁμοφρονοῦσι μετὰ τῶν δημάρχων. Τότε μυστικῆς τινὸς μηχανορραφίας τὸ ἐλάχιστον κίνημα ἀρκεῖ ἵνα κηρυχθῆ πρὸς τοὺς θρόνοθῆρας τῆς ἐπικρατείας χηρεύων ὁ θρόνος καὶ διαθέσιμος τῶν σκῆπτρων ἢ διαδοχῇ.

Τὸ κοῦφον καὶ εὐμετάβολον τῆς μοναρχίας ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τυγχάνει λαμπρᾶς ἐξαιρέσεως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κωνσταντίνου, ἀδελφοῦ τοῦ Βουλγαροκτόνου καὶ συγγραφέως τῶν Θεμάτων. Ἀνακαινιστῆς καὶ οὗτος, ὡς ὁ κλεινὸς προκάτοχος καὶ ὁμώνυμος αὐτοῦ Πορφυρογέννητος, ἀνὴρ φίλος τῆς παιδείας, ἐπιστήμων αὐτὸς ἐκεῖνος, φιλοδίκαιος, ἱστορικὸς, πολιτικὸς, περιέβαλψεν ἐν τῇ βασιλείᾳ του τὸν Ἕλληνισμὸν, συνάξας περὶ ἑαυτὸν ὅλους τοὺς πεπαιδευμένους καὶ λογίους, καὶ πολυπλασιάσας καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν τὰς Ἐκκλησίας, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ μοναστήρια. Οὗτος ἠγάπησε τοὺς πολίτας ὡς ἰδιά του ἔκγονα, εὐλαβήθη τὴν συμφορὰν, καὶ περὶ πολλοῦ ἐποιήσατο τὸ ἱερατεῖον. Ὅτε ἀπέθανε, γενικὸν πένθος κατεκάλυψε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν ἐπικράτειαν ὅλην ἀπὸ ἄλλου ἕως ἄλλου.

Ἄλλ' ἐάν, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, ἀσήμαντος ἄχρι Κομνηνῶν διατελῆ οὕσα ἡ μοναρχία, τῆς Ἐκκλησίας, ἀπ' ἐναντίας, αἱ κλίσεις ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τοῦ Θριάμβου τῆς ἄχρι Σταυροφοριῶν διαδεικνύονται λίαν ἀξιοσπούδαστοι.

Ἡ νίκη τῆς Ὀρθοδοξίας ἀκριβῶς χρονολογεῖ τὴν παρακμὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ τὴν διὰ μέσου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διάδοσιν τῆς Χριστιανικῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως.

Ἐνῶς ἡ μοναρχία μετ' ὀφελείας ὀλίγης μάχεται κατὰ βαρβάρων εἰς τὰ ἀνατολικά μεθόρια, ἡ Ἐκκλησία, ἀποστολικῶς στρατευομένη τῷ τρόπῳ, κληθεὶς ἡγεμόνας μὴ παραδεχόμεντας ἔτε

τὸ θεῖον βάπτισμα καὶ χριστιανίζει πανθροῦν λαοὺς, καὶ δια-
χέει δαψιλῶς τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, καθεκάστην ἐκτείνουσα
τὰ ὄρια τῆς ἐπιβροχῆς καὶ τῆς δικαιοδοσίας τῆς. — Τρία ἰσχυρὰ
ἔθνη, οἱ Ῥώσσοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Σλάβοι, μετὰ πολλὰς ἐπὶ
τέλους ἀμφιφρέπειας, συνέρχονται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἑλλη-
νισμοῦ, ὅστις υἱοθετεῖ αὐτοὺς, καὶ ἔκτοτε συγκατατάσσει αὐτοὺς
εἰς τὸν χορὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς συμβιώσεως.

Ἐξοχὸν εὐεργέτημα καὶ τοῦτο τοῦ ἑλληνικοῦ μεσαιῶνος, ἡ
δρῶντερον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ ὅποσον οἱ Δυτικοὶ συνήθως
παρασιωπῶσιν εἰς τὰς καθ' ἡμῶν ἐρεσχελίας τῶν!

Διότι, τίς ἐσχημάτισε τὴν σημερινὴν εὐρωπαϊκὴν συμπολι-
τείαν, θεμελιώσας ἐκ προσιμίων αὐτὴν ἐπὶ τῶν ἱερῶν βάθρων τοῦ
Χριστιανισμοῦ; Τίς ἄλλος εἰμὴ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, διὰ μέσου
τῆς Ἐκκλησίας του, προητοίμασε καὶ προευτρέπισε τοῦτον τὸν
νῦν πολιτισμὸν, κηρύξας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας εἰς γένη βάρ-
βαρα καὶ πολυάριθμα, τὰ ὅποια, ἐὰν εἶχον μείνει ἀκατήχητα καὶ
ἀβάπτιστα καὶ ἐχθρικά πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, ἴσως, συμμα-
χοῦντα, ἤθελον ἐκ δευτέρου ἀνατρέψει τὸ πρόσωπον τῆς Εὐρώπης;

Ἐξ ὄλων τῶν γενεῶν τῆς Ἀνατολῆς, μόναι αἱ πρὸς τὸν Δωα-
μεθισμὸν τραπέσαι πεισματωδῶς ἀντέστησαν κατὰ τῆς χριστιανι-
κῆς δραστηριότητος. — Ἦτο, φαίνεται, πεπρωμένον αἱ γενεαὶ αὐταὶ
νὰ δεῖξωσιν ὡς πρὸς τὴν Εὐρώπην μίαν τῶν μεγαλητέρων ιστορι-
κῶν ἀντιδράσεων ἐπ' ἀγαθῷ πορρωτάτῳ τῆς ἐξευγενίσεως, καὶ
νὰ διαρκέσωσιν ἐκτὸς τοῦ Εὐαγγελικοῦ περιβάλλου, μεχρισοῦ, παν-
ταχόθεν ἀσφαλισθείσης τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ συγχω-
νευθέντος ἐν αὐτῇ παντὸς ξενικοῦ ροιχείου, πληρωθῶσιν οἱ χρόνοι
τῆς ἐντελοῦς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως.

ΟΖ'.

Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Σλαβισμὸς.

Οἱ Σλάβοι μάλιστα, καθὼ πρὸ τινος χρόνου ἐγκρατεστημέ-
νοι ἐν Ἑλλάδι, περισχολοῦσι τῆς μοναρχίας καὶ τῆς ἐκκλησίας
τὴν προσοχὴν. Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἐξοδόμου αἰῶνος ὀρῶμεν αὐτοὺς ἐκ-